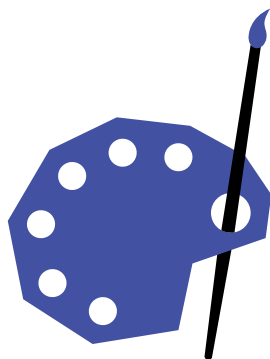

POΣΧΑΛΝΤΕ

HERMANN HESSE

ΡΟΣΧΑΛΝΤΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

διόπτρα

Τίτλος πρωτοτύπου
ROSSHALDE
Hermann Hesse

Copyright © 1953, Suhrkamp Verlag GmbH, Berlin
All rights reserved by and controlled through Suhrkamp Verlag Berlin
Σημείωμα του επιμελητή της γερμανικής έκδοσης Volker Michels
©2001, Suhrkamp Verlag GmbH, Berlin

© Για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο: Εκδόσεις Διόπτρα, 2025
Εκδίδεται κατόπιν συμφωνίας με τους Suhrkamp Verlag GmbH

Πρώτη ελληνική έκδοση
Εκδόσεις Καστανιώτη 1983 με τον τίτλο «Ροσάλντε».

Νέα έκδοση
Εκδόσεις Διόπτρα, Οκτώβριος 2025

Μετάφραση
Δέσποινα Κανελλοπούλου

Επιμέλεια κειμένου
Λένια Μαζαράκη

Σχεδιασμός εξωφύλλου
Γιώργος Παναρετάκης

Σελιδοποίηση
Έρση Σωτηρίου

Κεντρικά γραφεία
Αγ. Παρασκευής 40, 121 32 Περιστέρι
Τηλ.: 210 380 52 28, Fax: 210 330 04 39

Βιβλιοπωλείο Books & Life
Σόλωνος 93-95, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 210 330 07 74

www.dioptra.gr • e-mail: info@dioptra.gr

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή ή ανατύπωση μέρους ή του συνόλου του βιβλίου σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη. Απαγορεύεται η χρήση ή η αναπαραγωγή με οποιονδήποτε τρόπο μέρους ή όλου του βιβλίου για την εκπαίδευση τεχνολογιών ή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Τα δικαιώματα επί του παρόντος έργου διατηρούνται ρητά όσον αφορά την εξόρυξη κειμένων και δεδομένων (Άρθρο 4§3) Οδηγία (ΕΕ) 2019/790.

ISBN: 978-618-10-0120-3

ΡΟΣΧΑΛΝΤΕ

11	Πρώτο κεφάλαιο
31	Δεύτερο κεφάλαιο
52	Τρίτο κεφάλαιο
63	Τέταρτο κεφάλαιο
74	Πέμπτο κεφάλαιο
90	Έκτο κεφάλαιο
96	Έβδομο κεφάλαιο
110	Όγδοο κεφάλαιο
121	Ένατο κεφάλαιο
127	Δέκατο κεφάλαιο
143	Ενδέκατο κεφάλαιο
150	Δωδέκατο κεφάλαιο
162	Δέκατο τρίτο κεφάλαιο
177	Δέκατο τέταρτο κεφάλαιο
190	Δέκατο πέμπτο κεφάλαιο
202	Δέκατο έκτο κεφάλαιο
210	Δέκατο έβδομο κεφάλαιο
221	Δέκατο όγδοο κεφάλαιο

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

231	Σημείωμα του επιμελητή της γερμανικής έκδοσης
240	Χρονολόγιο Εργοβιογραφία

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Όταν, πριν από δέκα χρόνια, ο Γιόχαν Βέραγκουτ αγόρασε το Ροσχάλντε και μετακόμισε εκεί, ήταν ένα παλιό, παραμελημένο κτήμα με μονοπάτια πνιγμένα στη βλάστηση, παγκάκια που είχαν πιάσει βρύα, σαθρά σκαλοπάτια κι ένα πάρκο που είχε γίνει αδιαπέραστη ζούγκλα· επίσης, σ' ολόκληρη την έκτασή του, που πρέπει να ήταν τουλάχιστον είκοσι στρέμματα, δεν υπήρχε τότε άλλο κτίριο πέρα απ' το όμορφο, κάπως μαραζωμένο αρχοντικό με τους στάβλους του κι ένα μικρό περίπτερο αναψυχής στο πάρκο, σε στιλ αρχαίου ναού, που η πόρτα του κρεμόταν στραβά από τους σκεβρωμένους μεντεσέδες της κι οι τοίχοι, που κάποτε είχαν ταπετσαρία από μπλε βελούδο, είχαν γεμίσει βρύα και μούχλα.

Μόλις αγόρασε το κτήμα, ο νέος ιδιοκτήτης γκρέμισε το ρημαγμένο περίπτερο, αφήνοντας μόνο τα δέκα παλιά πέτρινα σκαλοπάτια που οδηγούσαν απ' το κατώφλι αυτής της ρομαντικής γωνίτσας στην όχθη της μικρής λίμνης. Κι εκεί, στη θέση του μικρού κηπόσπιτου, χτίστηκε το ατελιέ του Βέραγκουτ, όπου επτά χρόνια τώρα

ζωγράφιζε και περνούσε τις περισσότερες ώρες της μέρας του, αν και αρχικά εξακολουθούσε να μένει πέρα, στο αρχοντικό, μέχρι που οι ολοένα περισσότερες έριδες στην οικογένειά του τον ανάγκασαν ν' απομακρύνει τον μεγαλύτερο γιο του από την οικογενειακή εστία στέλνοντάς τον σε διάφορα οικοτροφεία, ν' αφήσει το σπίτι στη σύζυγο και στο υπηρετικό προσωπικό και να προσθέσει δύο δωμάτια για προσωπική του χρήση στο ατελιέ, όπου ζούσε έκτοτε σαν εργένης. Το όμορφο αρχοντικό σχεδόν χαραμιζόταν· η κυρία Βέραγκουτ, που έμενε εκεί με τον επτάχρονο Πιερ, χρησιμοποιούσε μόνο τον πάνω όροφο. Δεχόταν βέβαια επισκέψεις και φιλοξενούμενους, αλλά ποτέ μεγάλες συντροφιές, με αποτέλεσμα κάμποσα δωμάτια να μένουν άδεια επί χρόνια.

Ο μικρός Πιερ δεν ήταν μονάχα το χαϊδεμένο των γονιών του και ο μοναδικός λόγος σύνδεσης του πατέρα με τη μητέρα του, κρατώντας ζωντανή μια έστω υποτυπώδη επικοινωνία μεταξύ του αρχοντικού και του ατελιέ - ουσιαστικά ήταν και ο μοναδικός αφέντης και ιδιοκτήτης του Ροσχάλντε. Ο κύριος Βέραγκουτ ζούσε αποκλειστικά στο ατελιέ του και στην περιοχή γύρω από τη λίμνη, καθώς και στον παλιό κυνηγότοπο, ενώ το βασίλειο της γυναίκας του ήταν το σπίτι, η πελούζα, η αλέα με τις φιλύρες και ο κήπος με τις καστανιές, και ο καθένας τους εμφανιζόταν στα λημέρια του άλλου σπανίως και εν είδει επίσκεψης, με εξαίρεση τα γεύματα, αφού ο ζωγράφος συνήθως έτρωγε στο αρχοντικό. Ο μικρός Πιερ ήταν ο μόνος που δεν αναγνώριζε -σχεδόν δεν γνώριζε καν- αυτή την κατανομή των περιοχών και την αποξένωση των γονιών του. Μπαινόβγαινε τρέχοντας ανέμελα και

στο παλιό και στο καινούριο σπίτι, κι αισθανόταν εξίσου άνετα τόσο στο ατελιέ και στη βιβλιοθήκη του πατέρα του όσο και στη σάλα και στην πινακοθήκη του αρχοντικού ή στα διαμερίσματα της μητέρας του· σ' αυτόν ανήκαν οι φράουλες στον κήπο με τις καστανιές, τα λουλούδια στην αλέα με τις φιλύρες, τα ψάρια στη λίμνη, το αποδυτήριο στις όχθες της, η γόνδολα. Αισθανόταν αφέντης και συνάμα προστατευόμενος τόσο των υπηρετριών της μητέρας του όσο και του υπηρέτη του μπαμπά του, του Ρόμπερτ, ήταν ο γιος της οικοδέσποινας για τους επισκέπτες και φιλοξενούμενους, και ο γιος του ζωγράφου για τους κύριους που επισκέπτονταν κατά καιρούς το ατελιέ του μπαμπά και μιλούσαν στα γαλλικά, ενώ πορτρέτα, σκίτσα και φωτογραφίες του κοσμούσαν τόσο το υπνοδωμάτιο του πατέρα όσο και τους τοίχους με την ανοιχτόχρωμη ταπετσαρία στα διαμερίσματα της μητέρας στο αρχοντικό. Ο Πιερ ζούσε στα πούπουλα, καλύτερα κι απ' τα παιδιά που οι γονείς τους τα πήγαιναν μια χαρά· η ανατροφή του δεν ακολουθούσε συγκεκριμένους κανόνες, κι όποτε τα έβρισκε σκούρα στους χώρους όπου έκανε κουμάντο η μητέρα του πήγαινε στο ασφαλές καταφύγιο στην περιοχή πέριξ της λίμνης.

Είχε πέσει για ύπνο προ πολλού, κι από τις έντεκα η ώρα είχε σβήσει και το τελευταίο φως στα παράθυρα του αρχοντικού. Αργότερα, περασμένα μεσάνυχτα πια, ο Γιόχαν Βέραγκουτ γύριζε με τα πόδια από την πόλη όπου είχε περάσει τη βραδιά με κάποιους γνωστούς του στην ταβέρνα. Ήταν αρχές καλοκαιριού, και το περπάτημα μες στη γλυκιά συννεφιασμένη βραδιά είχε διώξει από πάνω του την ατμόσφαιρα του κρασιού και του καπνού,

των μεθυσμένων γέλιων και των άσεμνων αστείων· εισέπνεε ενσυνείδητα τον κάπως φορτισμένο, χλιαρό υγρό αέρα της νύχτας και προχωρούσε προσεκτικά στον δρόμο προς το Ροσχάλντε, ανάμεσα στους σκοτεινούς αγρούς με τα σιτηρά, που οι κορφές τους διαγράφονταν πανύψηλες κι ακίνητες στον χλωμό νυχτερινό ουρανό. Πέρασε μπροστά από την κύρια είσοδο του κτήματος δίχως να μπει μέσα, έριξε μια ματιά στο αρχοντικό, που η φωτεινή του πρόσοψη έφεγγε μεγαλόπρεπη και σαγηνευτική με φόντο τα σκοτεινά δέντρα, και κάθισε λίγα λεπτά να παρατηρήσει την όμορφη αυτή εικόνα με το θάμβος ενός τελείως άγνωστου, περαστικού διαβάτη· έπειτα προχώρησε λίγες εκατοντάδες βήματα ακόμη, μέχρι το σημείο όπου είχε ανοίξει ένα πέρασμα κι ένα κρυφό μονοπάτι προς το ατελιέ του. Μ' όλες του τις αισθήσεις σε εγρήγορση, ο δυνατός, μικροκαμωμένος άντρας διέσχισε το σκοτεινό δασωμένο πάρκο προς το σπιτάκι του, που εμφανίστηκε ξαφνικά μπροστά του εκεί όπου οι σκοτεινές δεντροκορφές άνοιγαν πάνω από τη λίμνη αφήνοντας να φανεί ο θαμπός γκρίζος ουρανός.

Η λιμνούλα ήταν σχεδόν κατάμαυρη κι απόλυτα γαλήνια, το λιγοστό φως απλωνόταν στο νερό σαν λεπτότατη επιδερμίδα ή σαν ψιλή ψιλή σκόνη. Ο Βέραγκουτ κοίταξε το ρολόι του - κόντευε μία η ώρα. Ξεκλείδωσε μια πόρτα στην πλαϊνή πλευρά του κτίσματος, η οποία οδηγούσε στο διαμέρισμά του· εκεί άναψε ένα κερί, γδύθηκε βιαστικά, βγήκε γυμνός έξω, κατέβηκε αργά τα φαρδιά χαμηλά σκαλιά και μπήκε στο νερό, που λαμπύριζε φευγαλέα καθώς σχημάτιζε μικρούς, απαλούς κυματισμούς γύρω από τα γόνατά του. Βούτηξε

ολόκληρος, κολύμπησε λίγο προς τα βαθιά της λίμνης κι ύστερα ένιωσε να τον καταβάλλει η κούραση της βραδιάς, καθώς δεν ήταν μαθημένος στις εξόδους, οπότε γύρισε πίσω και μπήκε στάζοντας στο σπίτι. Έριξε πάνω του ένα χνουδωτό μπουρνούζι, τίναξε το νερό από τα κοντοκουρεμένα του μαλλιά κι ανέβηκε ξυπόλυτος τα λίγα σκαλοπάτια που οδηγούσαν στο ατελιέ, έναν πελώριο, σχεδόν ολόαδειο χώρο, όπου με λίγες ανυπόμονες κινήσεις άναψε όλα τα ηλεκτρικά φώτα.

Πλησίασε βιαστικά το καβαλέτο με τον μικρό καμβά που ζωγράφιζε τις τελευταίες μέρες. Στάθηκε σκυφτός μπροστά στον πίνακα, με τα χέρια ακουμπισμένα στα γόνατα, και κοίταξε με μάτια ορθάνοιχτα την επιφάνειά του, το φως που καθρεφτιζόταν στα νωπά ακόμη χρώματα. Κι έμεινε εκεί δυο τρία λεπτά, ασάλευτος κι αμίλητος, μέχρι που αποτυπώθηκε πάλι στα μάτια του ολοζώντανο το έργο του, μέχρι τελευταίας πινελιάς· ήταν ένα συνήθειο που είχε αποκτήσει χρόνια τώρα: Όποτε είχε να δουλέψει την επομένη έπεφτε για ύπνο χωρίς να έχει τίποτ' άλλο στο μυαλό του παρά μόνο την εικόνα του πίνακα που ζωγράφιζε. Έσβησε τα φώτα, πήρε το κερί και πήγε στο δωμάτιό του, που έξω απ' την πόρτα του είχε κρεμασμένο έναν μικρό μαυροπίνακα και μια κιμωλία. «Έγερση στις επτά, καφές στις εννιά», έγραψε με μεγάλα, καθαρά γράμματα, κι ύστερα μπήκε μέσα, έκλεισε την πόρτα κι έπεσε στο κρεβάτι. Έμεινε λίγη ώρα ξαπλωμένος, με τα μάτια ανοιχτά και τελείως ακίνητος, φέρνοντας επίμονα στο μυαλό του την εικόνα του πίνακα που δούλευε. Κι όταν χόρτασε απ' αυτή, έκλεισε τα καθάρια γκρίζα μάτια του, αναστέναξε σιγανά κι αποκοιμήθηκε σχεδόν αμέσως.

Το πρωί τον ξύπνησε ο Ρόμπερτ την ορισμένη ώρα, κι εκείνος σηκώθηκε, πλύθηκε στο μικρό λουτρό με παγωμένο τρεχούμενο νερό, φόρεσε μια τραχιά ξεθωριασμένη φόρμα από γκριζο λινό και πήγε στο ατελιέ, όπου ο υπηρέτης του είχε ήδη ανοίξει τα βαριά ρολά. Σ' ένα τραπεζάκι υπήρχε ένα πιάτο με φρούτα, μια καράφα με νερό και μια φέτα ψωμί σικάλεως, που την πήρε και τη δάγκωσε σκεπτικός, ενώ στεκόταν ήδη μπροστά στο καβαλέτο και περιεργαζόταν τον πίνακά του. Βηματίζοντας πέρα δώθε, έφαγε λίγες μπουκιές ψωμί, τσίμπησε μερικά κεράσια από το γυάλινο πιάτο, αγνόησε τις επιστολές και τις εφημερίδες που ήταν αφημένες εκεί δίπλα, κι αμέσως έκασε σαν υπνωτισμένος στο πτυσσόμενο καρεκλάκι του και στρώθηκε στη δουλειά.

Ο μικρός οριζόντιος πίνακας απεικόνιζε μια αυγή που είχε δει ο ζωγράφος λίγες βδομάδες νωρίτερα σ' ένα ταξίδι και την είχε αποτυπώσει σε κάμποσα σκίτσα. Είχε καταλύσει σ' ένα μικρό επαρχιακό πανδοχείο στον Άνω Ρήνο, όπου θα συναντιόταν μ' έναν συνάδελφο ο οποίος τελικά δεν εμφανίστηκε, κι είχε περάσει μια άχαρη βροχερή βραδιά στην ντουμανιασμένη σάλα του πανδοχείου, κι αργότερα μια κακή νύχτα σ' ένα δωματιάκι όλο υγρασία, που μύριζε ασβέστη και μούχλα. Όταν, αχάραγα ακόμη, ξύπνησε από το μισοϋπνι του, ιδρωμένος και κακοδιάθετος, βρήκε την εξώπορτα κλειδωμένη, κι έτσι βγήκε έξω πηδώντας από ένα παράθυρο. Εκεί μπροστά, στην όχθη του Ρήνου, έλυσε μια βάρκα και βάλθηκε να κάνει κουπί στο ασθενικό ρεύμα του σκοτεινού ακόμη ποταμού. Πάνω που ετοιμαζόταν να κάνει μεταβολή και να γυρίσει είδε έναν άλλο κωπηλάτη να τον πλησιάζει

από την απέναντι όχθη· το χλωμό, τρεμάμενο ψυχρό φως της αυγής, το πρώτο γαλακτερό φως της βροχερής μέρας, περιέβαλλε το σκούρο περίγραμμα της ψαρόβαρκας, κάνοντάς τη να φαντάζει πελώρια. Συνεπαρμένος ξαφνικά, σαγηνευμένος βαθύτατα απ' αυτή την εικόνα και το παράξενο φως, έπαψε να κάνει κουπί, ώστε να τον πλησιάσει ο άντρας, που σταμάτησε σε μια σημαδούρα και τράβηξε έναν κιούρτο από το δροσερό νερό. Τότε εμφανίστηκαν δυο πλατιά ασημόχρωμα ψάρια, που άστραψαν υγρά για μια στιγμή πάνω απ' τον γκρίζο ποταμό κι ύστερα έπεσαν μ' ένα πλατάγισμα μέσα στη βάρκα του ψαρά. Ο Βέραγκουτ παρακάλεσε αμέσως τον άντρα να περιμένει λίγο, πήγε να φέρει τα απολύτως χρειώδη για να ζωγραφίσει κι έφτιαξε ένα σχεδιάσμα με νερομπογιά. Έμεινε σ' εκείνο το μέρος όλη μέρα, που την πέρασε σκιτσάροντας και διαβάζοντας την επομένη το πρωί βγήκε πάλι έξω να ζωγραφίσει κι ύστερα συνέχισε το ταξίδι του. Έκτοτε αυτός ο πίνακας κλωθογύριζε στο μυαλό του, τον βασάνιζε μέχρι να πάρει σχήμα και μορφή, και τώρα, ύστερα από αρκετές μέρες δουλειάς, κόντευε να τον ολοκληρώσει. Συνήθως προτιμούσε να ζωγραφίζει στη λιακάδα ή στο ζεστό, διαθλασμένο φως του δάσους και του πάρκου, οπότε η πληθωρική ασημένια ψύχρα αυτού του πίνακα τον είχε παιδέψει αρκετά· ωστόσο του έδωσε την ευκαιρία να πειραματιστεί με νέες αποχρώσεις, και την προηγούμενη είχε βρει μια απόλυτα ικανοποιητική λύση, έτσι τώρα ένιωθε πως βρισκόταν μπροστά σ' ένα καλό, ασυνήθιστο έργο, που δεν απέβλεπε στην απεικόνιση και στην απόλυτα ακριβή αναπαράσταση, αλλά έσπαγε για μια στιγμή το γυαλί πίσω από το οποίο διαδραματίζονται

τα μεγάλα μυστήρια μιας παγερά αδιάφορης φύσης και σου επέτρεπε να αισθανθείς την άγρια, μεγάλη πνοή της πραγματικότητας.

Ο ζωγράφος περιεργαζόταν προσεκτικά τον πίνακα και ρύθμιζε τις αποχρώσεις στην παλέτα του, που δεν θύμιζε σε τίποτα τη συνηθισμένη, αφού της έλειπε σχεδόν όλο το κόκκινο και το κίτρινο. Το νερό και ο αέρας ήταν έτοιμα· την επιφάνειά τους διέτρεχε ένα ξυλιασμένο, απρόθυμο φως, οι θάμνοι και οι πάσσαλοι της όχθης αιωρούνταν σαν σκιές στο υγρό, χλωμό λυκαυγές, η αδροφτιαγμένη βάρκα φάνταζε εξωπραγματική, σχεδόν άυλη όπως επέπλεε στο νερό, μέχρι κι από το πρόσωπο του ψαρά έλειπε κάθε ουσία κι έκφραση – και μόνο το χέρι του, που απλωνόταν ήρεμα να πιάσει τα ψάρια, φάνταζε αμείλικτα πραγματικό. Το ένα ψάρι πηδούσε στραφταλιστό λίγο πιο ψηλά από την κουπαστή της βάρκας, το άλλο κειτόταν νεκρό κι ακίνητο, με την οδύνη ζωγραφισμένη στο ορθάνοιχτο στρογγυλό του στόμα και στο άψυχο, τρομαγμένο μάτι του. Η όλη εικόνα ήταν ψυχρή και θλιβερή, σχεδόν μακάβρια, αλλά συνάμα γαλήνια και αδιαφιλονίκητη, δίχως άλλο συμβολισμό πέρα από τον απλούστερο, χωρίς τον οποίο κανένα έργο τέχνης δεν μπορεί να υπάρξει, και ο οποίος μας επιτρέπει όχι μόνο να αισθανθούμε πόσο βαθιά απερινόητη είναι η φύση, αλλά και να τη λατρέψουμε μ' έναν σχεδόν γλυκό θαυμασμό.

Όταν ο ζωγράφος είχε δουλέψει πια ένα γεμάτο δίωρο, ο υπηρέτης χτύπησε την πόρτα και, ακούγοντας το αφηρημένο «περάστε» του κυρίου του, μπήκε μέσα με το πρωινό. Άφησε αθόρυβα τις κανάτες, το φλιτζάνι και το πιατάκι, τράβηξε μια καρέκλα, περίμενε λίγο σιωπηλός,

κι ύστερα είπε διακριτικά: «Ο καφές σας είναι έτοιμος, κύριε Βέραγκουτ».

«Έρχομαι», φώναξε ο ζωγράφος σβήνοντας με τον αντίχειρά του μια πινελιά που είχε μόλις προσθέσει στην ουρά του ψαριού που πηδούσε στον αέρα. «Έχει ζεστό νερό;»

Έπλυνε τα χέρια του και κάθισε να πιει τον καφέ του.

«Θα μπορούσατε να μου ετοιμάσετε μια πίπα, Ρόμπερτ;» είπε ευδιάθετα. «Τη μικρή, αυτή που δεν έχει καπάκι. Κάπου στην κρεβατοκάμαρα πρέπει να την έχω».

Ο υπηρέτης αποχώρησε γοργά. Ο Βέραγκουτ ήπιε με λαχτάρα τον δυνατό καφέ, κι αμέσως ένιωσε να διαλύονται σαν πρωινή ομίχλη η ελαφριά ζαλάδα και η θολούρα που τον γυρόφερναν προσφάτως όταν κουραζόταν από τη δουλειά.

Πήρε την πίπα από τα χέρια του υπηρέτη, τον άφησε να του την ανάψει και ρούφηξε λαίμαργα τον ευωδιαστό καπνό, ο οποίος επέτεινε και έκανε ακόμη πιο απολαυστική την επίδραση του καφέ. «Ρόμπερτ, όταν ήσασταν μικρός ψαρεύατε, έτσι δεν είναι;» ρώτησε, δείχνοντας τον πίνακά του.

«Μάλιστα, κύριε Βέραγκουτ».

«Θα ρίξετε μια ματιά σ' εκείνο εκεί το ψάρι; Όχι αυτό που είναι στον αέρα, το άλλο, κάτω, που έχει ανοιχτό το στόμα. Είναι σωστό το στόμα;»

«Ναι, σωστό είναι», αποκρίθηκε καχύποπτα ο Ρόμπερτ. «Αλλά αυτό το ξέρετε καλύτερα από μένα», συμπλήρωσε με ύφος σχεδόν επιτιμητικό, σαν να διέκρινε μια κάποια χλεύη στην ερώτηση.

«Όχι, φίλτατε, εδώ έχετε άδικο. Ο άνθρωπος βιώνει με πλήρη ενάργεια και φρεσκάδα μόνο όσα του συμβαίνουν στα χρόνια της πρώτης νιότης του, εκεί, μέχρι τα δεκατρία, δεκατέσσερά του, κι απ' αυτά τρέφεται κατόπιν μια

ζωή. Εγώ μικρός δεν ασχολήθηκα ποτέ με τα ψάρια, γι' αυτό σας ρωτάω. Λοιπόν; Είναι εντάξει το ρύγχος;»

«Εντάξει είναι, δεν του λείπει τίποτα», απεφάνθη κολακευμένος ο Ρόμπερτ.

Ο Βέραγκουτ είχε σηκωθεί από τη θέση του και έλεγχε την παλέτα του. Ο Ρόμπερτ τον κοίταζε. Το γνώριζε πολύ καλά αυτό το σχεδόν απλανές βλέμμα των πρώτων στιγμών της αυτοσυγκέντρωσης, όπως γνώριζε επίσης ότι και εκείνος, και ο καφές, και η σύντομη συνομιλία που είχαν προ ολίγου, και όλα τ' άλλα περνούσαν σιγά σιγά στο παρασκήνιο - κι αν ενοχλούσε τον κύριό του ύστερα από λίγα λεπτά, θα τον ξυπνούσε σαν από βαθύ ύπνο. Όμως αυτό ήταν επικίνδυνο. Ο Ρόμπερτ βάλθηκε να συγυρίζει, και τότε είδε πως η αλληλογραφία ήταν παρατημένη άθικτη.

«Κύριε Βέραγκουτ!» είπε χωρίς να υψώσει πολύ τον τόνο της φωνής του.

Ο ζωγράφος δεν είχε βυθιστεί ακόμη στον κόσμο του. Γύρισε και του έριξε μια αγριεμένη ερωτηματική ματιά, σαν νυσταγμένος που ακούει να τον φωνάζουν πάνω που πάει να τον πάρει ο ύπνος.

«Έχετε γράμματα».

Και μ' αυτή τη φράση ο Ρόμπερτ αποχώρησε. Ο Βέραγκουτ ζούληξε εκνευρισμένος το σωληνάριο με το κυανό για να αφήσει μια μικρή ποσότητα μπογιάς στην παλέτα, το πέταξε στο μεταλλικό τραπεζάκι της ζωγραφικής και βάλθηκε να αναμειγνύει το χρώμα, όμως αισθανόταν ενοχλημένος από την παρέμβαση του υπηρέτη του, κι έτσι παράτησε εκνευρισμένος την παλέτα και πήρε στα χέρια του τα γράμματα.

Αφορούσαν τα συνήθη επαγγελματικά θέματα, μια πρόσκληση συμμετοχής σε κάποια έκθεση, το αίτημα μιας εφημερίδας να τους γνωστοποιήσει κάποια βιογραφικά στοιχεία του, ένας λογαριασμός – μα τότε το βλέμμα του έπεσε σ' έναν γνώριμο γραφικό χαρακτήρα και η ψυχή του σκίρτησε ευχάριστα· πήρε το γράμμα και διάβασε ηδονικά το όνομά του και κάθε λέξη της διεύθυνσής του, ακολουθώντας με ευχαρίστηση τις αγέρωχες, ιδιόρρυθμες γραμμές του γραφικού χαρακτήρα. Μετά προσπάθησε να διαβάσει τη σφραγίδα του ταχυδρομείου. Το γραμματόσημο ήταν ιταλικό, μόνο από τη Νάπολη ή τη Γένοβα θα μπορούσε να προέρχεται, πράγμα που σήμαινε πως ο φίλος του βρισκόταν ήδη στην Ευρώπη, πολύ κοντά, και πως μπορεί να κατέφτανε σε λίγες μέρες.

Άνοιξε το γράμμα συγκινημένος και αντίκρισε περιχαρής την αυστηρή παράταξη των μικρών, ολόισιων αράδων. Εδώ και πέντ' έξι χρόνια, αν θυμόταν καλά, αυτές οι σπάνιες επιστολές του φίλου του από το εξωτερικό ήταν το μόνο πράγμα που του πρόσφερε ανόθευτη χαρά, πέρα από τη δουλειά του και τις ώρες που περνούσε με τον μικρό Πιερ. Κι όπως κάθε φορά, έτσι και τώρα η χαρούμενη προσμονή του ήταν ανάμεικτη και με μια αόριστη, δυσάρεστη αίσθηση ντροπής, καθώς συνειδητοποιούσε πόσο φτωχή και άστεκτη ήταν η ζωή του. Διάβασε αργά:

Νάπολη, βράδυ της 2ας Ιουνίου

Αγαπητέ Γιόχαν!

Ως συνήθως, μια γερή γουλιά κιάντι με λιπαρά ζυμαρικά, και οι αγριοφωνάρες των γυρολόγων έξω απ' το ταβερνείο είναι οι πρώτες ενδείξεις ότι πλησιάζω πάλι στον

ευρωπαϊκό πολιτισμό. Εδώ στη Νάπολη δεν έχει αλλάξει τίποτα την τελευταία πενταετία, πολύ λιγότερα απ' ό,τι στη Σιγκαπούρη ή στη Σανγκάη, και το εκλαμβάνω ως καλό οιωνό, που προμηνύει ότι και στο σπίτι θα τα βρω όλα εντάξει. Μεθαύριο φτάνουμε στη Γένοβα, όπου θα με παραλάβει ο ανιψιός μου και θα με πάει στους συγγενείς μας, που αυτή τη φορά δεν θα με περιμένουν με ιδιαίτερο ενθουσιασμό, αφού, για να 'μαι ειλικρινής, τα τελευταία τέσσερα χρόνια δεν πρέπει να έβγαλα ούτε δέκα τάλιρα. Υπολογίζω λοιπόν τέσσερις με πέντε μέρες για τις πρώτες οικογενειακές υποχρεώσεις, ύστερα έχω κάτι δουλειές στην Ολλανδία, ας πούμε άλλες πέντ' έξι μέρες, επομένως θα μπορούσα να έρθω σ' εσένα κατά τις 16 του μηνός, κάπου εκεί γύρω. Θα σ' ενημερώσω με τηλεγράφημα. Λέω να μείνω εκεί τουλάχιστον δέκα δεκαπέντε μέρες, να μη σ' αφήνω να δουλέψεις και τα λοιπά, ξέρεις τώρα. Έχεις γίνει φριχτά διάσημος, κι αν αυτό που έλεγες πριν από καμιά εικοσαριά χρόνια για την επιτυχία και τις διασημότητες ισχύει έστω και λίγο, τώρα πια θα πρέπει να είσαι τελείως γερομπαμπαλής. Σκοπεύω ν' αγοράσω και μερικούς πίνακές σου, κι αν σου παραπονήθηκα παραπάνω για τις αναδουλειές, ήταν για να μου κάνεις καλύτερη τιμή.

Μεγαλώνουμε, Γιόχαν. Ήταν η δωδέκατη φορά που διέπλευσα την Ερυθρά Θάλασσα, κι η πρώτη που υπέφερα τόσο από τη ζέστη. Σαράντα έξι βαθμούς είχαμε.

Σαν ψέμα μού φαίνεται, φίλε μου, ότι έμειναν μόνο δεκατέσσερις μέρες! Θα σου κοστίσει βέβαια κάμποσα μπουκάλια κρασί απ' τον Μοζέλα. Έχουμε να τα πούμε πάνω από τέσσερα χρόνια.

Αλληλογραφία θα μπορώ να λάβω από τις 9 ως τις 14 του μηνός, στην Αμβέρσα, στο Hotel de l'Europe. Αν εκτίθενται πίνακές σου σε κάποιο από τα μέρη όπου θα ταξιδέψω, πες μου!

Δικός σου, Ότο.

Ο Βέραγκουτ ξαναδιάβασε με χαρά τη σύντομη επιστολή με τον καθαρό, σφριγηλό γραφικό χαρακτήρα και τα ζωηρά σημεία στίξης, έβγαλε ένα ημερολόγιο από το συρτάρι του μικρού γραφείου στη γωνία και έγνεψε ικανοποιημένος μ' αυτό που διάβασε. Κατά ευτυχή συγκυρία, μέχρι τα μέσα του μήνα θα εκτίθεντο πάνω από είκοσι πίνακές του στις Βρυξέλλες. Έτσι, ο φίλος του -που το κοφτερό του βλέμμα το φοβόταν λιγάκι κι απ' τον οποίο δεν θα κατάφερνε να κρύψει πόσο είχε ρημάξει η ζωή του τα τελευταία χρόνια- τουλάχιστον θα αποκόμιζε μια πρώτη εντύπωση γι' αυτόν που θα τον έκανε περήφανο. Αυτό τα έκανε όλα πιο εύκολα. Φαντάστηκε τον Ότο να περιφέρεται με την εξωτική, κάπως εύσωμη κομψότητά του σ' εκείνη την αίθουσα στις Βρυξέλλες και να περιεργάζεται τους πίνακές του, τους καλύτερους πίνακές του, και προς στιγμήν χάρηκε ολόψυχα που τους είχε στείλει σ' εκείνη την έκθεση, παρόλο που ελάχιστοι εξ αυτών ήταν ακόμη προς πώληση. Κι ευθύς αμέσως έγραψε ένα μπυλιετάκι για να το στείλει στην Αμβέρσα.

Θυμάται τα πάντα, σκέφτηκε με ευγνωμοσύνη. Πράγματι, την τελευταία φορά πίναμε σχεδόν αποκλειστικά κρασί απ' τον Μοζέλα, και μια βραδιά ιδίως του δώσαμε και κατάλαβε.

Το σκέφτηκε λίγο και συνειδητοποίησε ότι δεν πρέπει να είχε μείνει καθόλου τέτοιο κρασί στο κελάρι, το οποίο

εκείνος σπανίως επισκεπτόταν, οπότε αποφάσισε να παραγγείλει άμεσα, σήμερα κιόλας, μια παρτίδα.

Ύστερα κάθισε πάλι να δουλέψει, αλλά διαπίστωσε πως ήταν αφηρημένος και αναστατωμένος, και δεν κατάφερε να ξαναπεράσει σ' εκείνη την κατάσταση απόλυτης συγκέντρωσης όπου οι καλές ιδέες έρχονται τελείως αβίαστα. Έτσι, άφησε το πινέλο σ' ένα κύπελλο, έβαλε το γράμμα του φίλου του στην τσέπη και βγήκε μ' αβέβαια βήματα στο ύπαιθρο. Η λίμνη αστραφτοκοπούσε σαν καθρέφτης, είχε ξημερώσει μια ανέφελη καλοκαιρινή μέρα, και στο ηλιόλουστο πάρκο αντηχούσε το κελάηδισμα των πουλιών.

Κοίταξε το ρολόι του· τα πρωινά μαθήματα του Πιερ πρέπει να είχαν τελειώσει. Περιπλανήθηκε λίγο άσκοπα στο πάρκο, κοιτάζοντας αφηρημένος τα καφετιά μονοπάτια που ήταν κατάσπαρτα με φωτεινές κηλίδες από τον ήλιο, αφουγκράστηκε για να καταλάβει αν ακουγόταν τίποτε από το σπίτι κι ύστερα πέρασε απ' τον παιδότοπο του Πιερ με την κούνια και το σκάμμα. Εντέλει έφτασε κοντά στον λαχανόκηπο και κοίταξε με φευγαλέο ενδιαφέρον τις πανύψηλες φυλλωσιές των αγριοκαστανιών· ανάμεσα στα σκουροπράσινα φύλλα είχαν απομείνει λίγοι τελευταίοι στήμονες από τα ανοιχτόχρωμα άνθη. Μέλισσες ζυζούνιζαν σιγανά γύρω από τα κάμποσα μισάνοιχτα τριαντάφυλλα της βραγιάς, και κάπου πίσω από τις σκούρες φυλλωσιές των δέντρων ακούστηκε να χτυπάει χαρωπά το μικρό ρολόι στον πυργίσκο του αρχοντικού. Δεν πήγαινε σωστά, κι ο Βέραγκουτ σκέφτηκε πάλι τον Πιερ, που η μεγαλύτερη λαχτάρα και φιλοδοξία του ήταν να επισκευάσει το παλιό ρολόι όταν μεγαλώσει.

Τότε, από την άλλη πλευρά της βραγιάς ακούστηκαν ομιλίες και βήματα, που ο ήχος τους έσβηνε κάπως μέσα στον βόμβο από τις μέλισσες και τα κελαηδίσματα του ηλιόλουστου κήπου, όπου μοσχοβολούσαν τα γαρίφαλα και τα μοσχομπίζελα της περίφραξης. Ήταν η γυναίκα του με τον Πιερ. Ο Βέραγκουτ κοντοστάθηκε κι έστησε αυτί.

«Δεν έχουν γίνει ακόμη, πρέπει να κάνεις υπομονή λίγες μέρες», έλεγε η μητέρα.

Της απάντησε, σαν τιτίβισμα, η γελαστή φωνούλα του αγοριού, κι ο απαλός της ήχος μέσα σ' εκείνο τον καταπράσινο, ειρηνικό, αισιόδοξο κόσμο της καλοκαιρινής γαλήνης ακούστηκε για μια φευγαλέα στιγμή στ' αυτιά του ζωγράφου σαν βγαλμένος από το μακρινό περιβόλι των παιδικών του χρόνων. Πλησίασε τους θάμνους και κρυφοκοίταξε μέσα απ' τα κλαδιά τον κήπο, όπου η γυναίκα του στεκόταν στο ηλιόλουστο μονοπάτι με το πρωινό της φόρεμα κρατώντας ένα κλαδευτήρι, και μ' ένα ελαφρύ καφετί καλάθι περασμένο στο χέρι της. Δεν απείχε ούτε είκοσι βήματα από τη βραγιά.

Ο ζωγράφος την περιεργάστηκε μια στιγμή. Η ψηλή, αγέλαστη, λίγο ψυχρή μορφή της ήταν σκυμμένη πάνω από τα λουλούδια, με το πρόσωπο ολόκληρο στη σκιά του πλατύγυρου, μαλακού ψάθινου καπέλου της.

«Πώς λέγονται αυτά εκεί τα λουλούδια;» ρώτησε ο Πιερ. Το φως παιχνίδιζε στα ανοιχτοκάστανα μαλλιά του, τα γυμνά του πόδια ήταν λεπτά και μαυρισμένα, κι όταν έσκυβε, απ' τη φαρδιά λαιμόκοψη της πουκαμίσας του φαινόταν η λευκή του πλάτη κάτω από τον ηλιοκαμένο σβέρκο του.

«Γαρίφαλα», απάντησε η μητέρα.

«Ναι, αυτό το ξέρω», συνέχισε ο Πιερ, «αλλά θέλω να μάθω πώς τα λένε οι μέλισσες. Δεν μπορεί, κάπως θα τα λένε κι αυτές στη δική τους γλώσσα».

«Ασφαλώς, αλλά εμείς δεν μπορούμε να το γνωρίζουμε, αυτό το ξέρουν μόνο οι ίδιες οι μέλισσες. Ίσως τα λένε μελολούλουδα».

Ο Πιερ το σκέφτηκε λίγο.

«Αυτό δεν λέει τίποτα», αποφάνθηκε στη συνέχεια. «Στο κόκκινο τριφύλλι βρίσκουν εξίσου πολύ μέλι, το ίδιο και στους καπουτσίνους, και δεν μπορεί να έχουν το ίδιο όνομα για όλα τα λουλούδια».

Ο μικρός παρακολούθησε με προσοχή μια μέλισσα που γυρόφερνε ένα γαρίφαλο κι ύστερα σταμάτησε ζουζουνίζοντας στον αέρα και τρύπωσε αχόρταγα στο κοκκινωπό του άνθος.

Άκου εκεί μελολούλουδα! σκέφτηκε επιτιμητικά, παραμένοντας σιωπηλός. Όπως είχε καταλάβει καιρό τώρα, τα πιο όμορφα, τα πιο ενδιαφέροντα πράγματα είναι αυτά που δεν μπορούμε ούτε να τα μάθουμε ούτε να τα εξηγήσουμε.

Ο Βέραγκουτ στεκόταν πίσω απ' τη βραγιά και τους άκουγε· παρατηρούσε το ήρεμο, σοβαρό πρόσωπο της γυναίκας του και το όμορφο, ώριμο για την τρυφερή του ηλικία πρόσωπο του κανακάρη του, και η καρδιά του σφίχτηκε στη θύμηση των καλοκαιριών που ο πρωτότοκός του ήταν κι εκείνος μικρό παιδί. Εκείνον τον είχε χάσει, όπως και τη μητέρα του. Όμως τούτο τον μικρό δεν ήθελε με τίποτα να τον χάσει. Ήθελε να του στήσει καρτέρι εκεί, πίσω από τον φράχτη, σαν κλέφτης· ήθελε να τον δελεάσει και

να τον τραβήξει κοντά του – κι αν του γύριζε κι αυτό το παιδί την πλάτη, τότε δεν την ήθελε πια τη ζωή του.

Πισωπάτησε αθόρυβα στο χορταριασμένο μονοπάτι και απομακρύνθηκε κάτω από τα δέντρα.

Δεν είμαι εγώ για περιπάτους, σκέφτηκε εκνευρισμένος και κλείστηκε πάλι στον εαυτό του. Επέστρεψε στο ατελιέ του και, παρόλο που δεν είχε καμία όρεξη να δουλέψει, χάρη στη μακροχρόνια εξάσκησή του κατάφερε να ξαναβρεί μια αυτοσυγκέντρωση που δεν επέτρεπε παρεκκλίσεις κι έστρεφε όλες του τις δυνάμεις αποκλειστικά σ' αυτό που ήθελε να κάνει τη δεδομένη στιγμή.

Κατά το μεσημεράκι άλλαξε ρούχα γιατί τον περίμεναν στο σπίτι για φαγητό. Φρεσκοξυρισμένος, χτενισμένος και ντυμένος με το μπλε καλοκαιρινό κοστούμι του μπορεί να μην έδειχνε ακριβώς νεότερος, αλλά πάντως σίγουρα πιο φρέσκος και λυγρός απ' ό,τι με τη φθαρμένη περιβολή του ατελιέ. Πήρε το ψάθινο καπέλο του κι ετοιμαζόταν ν' ανοίξει την πόρτα, όταν την είδε ν' ανοίγει και να μπαίνει μέσα ο Πιερ.

Ο Βέραγκουτ έσκυψε πάνω από το κεφαλάκι του γιου του και του έδωσε ένα φιλί στο μέτωπο.

«Πώς πάει, Πιερ; Ήταν καλός ο δάσκαλος σήμερα;»

«Ναι, εντάξει, απλώς είναι λίγο βαρετός. Ακόμη κι όταν λέει μια ιστορία, δεν το κάνει για να περάσουμε καλά, κι αυτή μάθημα είναι. Και πάντα στο τέλος λέει πώς πρέπει να φέρονται τα καλά παιδάκια. Ζωγράφιζες, μπαμπά;»

«Ναι, τον πίνακα με τα ψάρια. Σε λίγο θα είναι έτοιμος, αύριο θα μπορέσεις να τον δεις».

Πήρε τον μικρό από το χέρι και βγήκαν μαζί έξω. Τίποτα στον κόσμο δεν ήταν τόσο ευεργετικό γι' αυτόν, τίποτα

δεν έφερνε στην επιφάνεια όλη του την κρυμμένη καλοσύνη και την άδολη στοργή όσο το να περπατάει μαζί με το αγοράκι του, να προσαρμόζει το βήμα του στα μικρά του βηματάκια και να αισθάνεται το ελαφρύ παιδικό χεράκι ν' αφήνεται μ' εμπιστοσύνη στο δικό του.

Όταν βγήκαν από το πάρκο και άρχισαν να περπατούν στο χορτάρι κάτω από τις λεπτές σημύδες, ο μικρός κοίταξε γύρω του και ρώτησε: «Μπαμπά, μήπως σε φοβούνται οι πεταλούδες;».

«Πώς σου 'ρθε αυτό; Όχι, δεν νομίζω. Τις προάλλες ήρθε μια μεγάλη και κάθισε στο δάχτυλό μου».

«Ναι, αλλά τώρα δεν βλέπω ούτε μία. Όταν έρχομαι καμιά φορά ολομόναχος να σε βρω και περνάω από δω, υπάρχουν πάντα πολλές πολλές πεταλούδες στο μονοπάτι, που τις λένε λυκαινίδες, αυτό το γνωρίζω, και με ξέρουν και μ' αγαπάνε, πάντα πετούν πολύ πολύ κοντά μου. Αλήθεια, μπορεί κανείς να ταΐσει τις πεταλούδες;»

«Αμέ, πώς δεν μπορεί, θα το προσπαθήσουμε κάποια απ' αυτές τις μέρες. Βάζεις μια στάλα μέλι στο χέρι σου κι ύστερα το απλώνεις ήρεμα, πάρα πολύ ήρεμα, μέχρι που έρχονται οι πεταλουδίτσες να το πιουν».

«Αχ, τι ωραία, μπαμπά, ναι, θα το δοκιμάσουμε. Θα πεις όμως εσύ στη μαμά να μου δώσει λίγο μέλι; Αν της το πεις εσύ, θα καταλάβει ότι το χρειάζομαι στ' αλήθεια κι ότι δεν είναι καμιά ανοησία».

Ο Πιερ έτρεξε μπροστά και μπήκε από την ανοιχτή εξώπορτα στην ευρύχωρη σάλα, όπου ο πατέρας του, τυφλωμένος ακόμη από το πέρασμα στο δροσερό ημίφως, έψαχνε τον καλόγερο για ν' αφήσει το καπέλο του και προσπαθούσε να βρει ψηλαφιστά την πόρτα

της τραπεζαρίας, ενώ ο μικρός είχε ήδη μπει μέσα και πολιορκούσε τη μητέρα του με τα παρακάλια του. Ο ζωγράφος εμφανίστηκε στο δωμάτιο και χαιρέτησε τη γυναίκα του διά χειραψίας. Ήταν λίγο πιο ψηλή από εκείνον, γεροδεμένη, υγιής, αλλά όχι φρέσκια, και μπορεί να είχε πάψει ν' αγαπάει τον άντρα της, μα εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει την απώλεια της στοργής του σαν μια θλιβερή, άδικη και ακατανόητη συμφορά.

«Μπορούμε να περάσουμε αμέσως στο τραπέζι», του είπε μειλίχια. «Πιερ, άντε να πλύνεις τα χέρια σου!»

«Έχω νέα», άρχισε να λέει ο ζωγράφος δίνοντάς της το γράμμα από τον φίλο του. «Σε λίγες μέρες έρχεται ο Ότο, κι ελπίζω να μείνει αρκετό καιρό. Δεν έχεις αντίρρηση, φαντάζομαι».

«Ο κύριος Μπούρκχαρτ μπορεί να μείνει στα δύο κάτω δωμάτια. Εκεί δεν θα τον ενοχλεί κανένας και θα μπορεί να μπαινοβγαίνει κατά το κέφι του».

«Ωραία ιδέα».

«Νόμιζα πως θα ερχόταν πολύ αργότερα», του είπε διστακτικά εκείνη.

«Θα ταξίδεψε νωρίτερα, ούτε κι εγώ ήξερα κάτι μέχρι σήμερα. Τέλος πάντων, τόσο το καλύτερο».

«Τώρα, βέβαια, θα συμπέσει με τον Άλμπερτ».

Μόλις ο Βέραγκουτ άκουσε το όνομα του γιου του, η απαλή λάμψη της ευχαρίστησης χάθηκε από το πρόσωπό του και η φωνή του έγινε ψυχρή.

«Τι πράγμα;» έκανε εκνευρισμένος. «Αφού θα πήγαινε στο Τιρόλο με τον φίλο του».

«Δεν ήθελα να σου το πω πριν της ώρας του, αλλά τον φίλο του τον κάλεσαν κάποιοι συγγενείς, κι έτσι

αποφάσισε να μην πάει για πεζοπορία. Ο Άλμπερτ θα έρθει μόλις ξεκινήσουν οι διακοπές του».

«Και θα μείνει όλο τον καιρό εδώ;»

«Ναι, έτσι νομίζω. Θα μπορούσα βέβαια να τον πάρω και να φύγουμε ταξίδι λίγες βδομάδες, αλλά υποθέτω πως αυτό θα σου ήταν δυσάρεστο».

«Γιατί; Θα πάρω τον Πιερ να μείνει μαζί μου κάτω».

Η κυρία Βέραγκουτ ανασήκωσε τους ώμους.

«Μην αρχίζεις πάλι, να χαρείς! Αφού ξέρεις ότι δεν μπορώ ν' αφήσω τον Πιερ μόνο του εδώ».

Ο ζωγράφος εξοργίστηκε.

«Μόνο του;» φώναξε δηκτικά. «Δεν είναι μόνος του όταν είναι μαζί μου».

«Δεν μπορώ να τον αφήσω εδώ, κι ούτε θέλω. Δεν έχει νόημα να τσακωθούμε πάλι γι' αυτό».

«Ε, πες το, ντε! Δεν θέλεις!»

Ο Βέραγκουτ σώπασε ξαφνικά γιατί εκείνη τη στιγμή επέστρεψε ο Πιερ, και κάθισαν όλοι στο τραπέζι. Ο μικρός καθόταν ανάμεσα στους δύο αποξενωμένους γονείς του, που τον περιποιούνταν και τον διασκέδαζαν αμφοτεροί, όπως πάντα· ο πατέρας προσπάθησε να παρατείνει το γεύμα όσο πιο πολύ μπορούσε, γιατί μετά ο μικρός θα έμενε με τη μαμά του, και ήταν πολύ αμφίβολο αν θα ξαναπήγαινε εκείνη τη μέρα να τον βρει στο ατελιέ.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο Ρόμπερτ βρισκόταν σ' ένα βοηθητικό δωματιάκι του ατελιέ και ξέπλενε μια παλέτα και μια δεσμίδα πινέλα. Τότε εμφανίστηκε στο άνοιγμα της πόρτας ο μικρός Πιερ. Στάθηκε εκεί και τον παρακολουθούσε.

«Βρόμικη δουλειά», απεφάνθη ύστερα από λίγο. «Ωραία η ζωγραφική, δεν λέω, αλλά δεν θα 'θελα ποτέ μου να γίνω ζωγράφος».

«Μήπως να το ξανασκεφτόσουν;» αποκρίθηκε ο Ρόμπερτ. «Εσύ ειδικά, που ο μπαμπάς σου είναι τόσο διάσημος ζωγράφος».

«Όχι», είπε αποφασιστικά ο μικρός, «δεν είναι για μένα αυτή η δουλειά. Είσαι μονίμως λερωμένος, κι επίσης οι μπογιές μυρίζουν πάρα πολύ έντονα. Μ' αρέσει πολύ αυτή η μυρωδιά σε μικρές δόσεις, σ' έναν φρέσκο πίνακα για παράδειγμα, όταν κρέμεται στον τοίχο και μυρίζει ακόμη λίγο η μπογιά του· αλλά στο ατελιέ δεν θα το άντεχα, θα μου 'φερνε πονοκέφαλο».

Ο υπηρέτης τον περιεργάστηκε διερευνητικά. Ήθελε καιρό τώρα να πει δυο λογάκια σ' αυτό το κακομαθημένο,

είχε κάμποσα να του σούρει. Μα όταν έβλεπε τον Πιερ εκεί μπροστά του, να τον κοιτάζει, του ήταν αδύνατον. Ο μικρός ήταν τόσο ροδαλός και όμορφος και σοβαρός, σαν να μην υπήρχε το παραμικρό ψεγάδι στην όψη και στον χαρακτήρα του· και, παραδόξως, αυτό το ολίγον υπεροπτικό, μπλαζέ ύφος κι η μικρομέγαλη συμπεριφορά τού πηγαιναν αφάνταστα.

«Και, δηλαδή, νεαρέ μου, σαν τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;» τον ρώτησε ο Ρόμπερτ κάπως αυστηρά.

Ο Πιερ μαζεύτηκε λίγο, χαμηλώνοντας το βλέμμα.

«Α, δεν θέλω να γίνω τίποτα ιδιαίτερο, ξέρεις τώρα. Το μόνο που θέλω είναι να ξεμπερδέψω με το σχολείο. Και το καλοκαίρι θέλω να φοράω μόνο άσπρα ρούχα και άσπρα παπούτσια, που ποτέ δεν θα 'χουν πάνω τους ούτε έναν τόσο δα λεκέ».

«Μάλιστα...» έκανε επιτιμητικά ο Ρόμπερτ. «Αυτά τα λες τώρα. Αλλά τις προάλλες που ήσουν εδώ μαζί μας τα είχες κάνει χάλια τα άσπρα ρουχαλάκια σου, όλο λεκέδες από κεράσια κι απ' το γρασίδι ήταν. Άσε που είχες χάσει και το καπέλο σου. Το θυμάσαι;»

Ο Πιερ ψυχράνθηκε. Έσμιξε τα βλέφαρα μέχρι που τα μάτια του έγιναν μια σχισμή, και τον κοίταξε ανάμεσα απ' τις μακριές του βλεφαρίδες.

«Γι' αυτό το θέμα έφαγα μια γερή κατσάδα από τη μάμ μου», είπε αργά, «και δεν θυμάμαι να σου έδωσε εντολή να μου το κοπανάς και να με σκοτίζεις».

Ο Ρόμπερτ υποχώρησε.

«Άρα θέλεις να φοράς πάντα άσπρα ρούχα και να μην τα λερώνεις ποτέ;»

«Όχι δα, καμιά φορά θα λερώνονται. Αχ, δεν με καταλαβαίνεις καθόλου! Φυσικά και θα 'θελα πότε πότε να κυλιέμαι στο γρασίδι ή στον σανό, ή να πηδάω πάνω από λακκούβες με νερό ή να σκαρφαλώνω σ' ένα κλαδί. Αυτό εννοείται. Αλλά όταν κάνω του κεφαλιού μου και ξεδίνω λίγο, μετά δεν θέλω να με κατσαδιάζουν. Θέλω απλώς να κάθομαι ήσυχα ήσυχα στο δωμάτιό μου και να βάζω μια αλλαξιά φρεσκοπλυμένα ρούχα, και όλα να είναι μέλι γάλα. Αν θες τη γνώμη μου, Ρόμπερτ, οι κατσάδες δεν έχουν κανένα νόημα».

«Πολύ θα σε βόλεψε, ε; Και γιατί, παρακαλώ;»

«Ε, να: Όταν κάποιος έχει κάνει κάτι που δεν είναι σωστό, το καταλαβαίνει αμέσως από μόνος του και ντρέπεται γι' αυτό. Όταν με κατσαδιάζουν, όμως, ντρέπομαι πολύ λιγότερο. Και καμιά φορά τρώω κατσάδα χωρίς καν να έχω κάνει κάτι κακό, επειδή ας πούμε δεν έτρεξα με το που με φώναξαν, ή επειδή η μαμά έχει τα νεύρα της εκείνη τη στιγμή».

«Α, νεαρέ μου, θα πρέπει να τα συμψηφίζεις», είπε γελώντας ο Ρόμπερτ, «γιατί σίγουρα κάνεις και ουκ ολίγες αταξίες που δεν τις βλέπει κανένας, και άρα κανένας δεν σε κατσαδιάζει».

Ο Πιερ δεν απάντησε. Πάντα το ίδιο γινόταν. Όποτε παρασυρόταν κι έπιανε κουβέντα μ' έναν μεγάλο για κάποιο θέμα πραγματικά σημαντικό, στο τέλος πάντα τον περίμενε η απογοήτευση, ή ακόμη κι ο εξευτελισμός.

«Θα ήθελα να ξαναδώ τον πίνακα», είπε με ύφος ξάφνου απόμακρο, το οποίο ο Ρόμπερτ θα μπορούσε να εκλάβει ως αυταρχικό αλλά και ως παρακλητικό. «Άσε με να μπω λίγο μέσα, σε παρακαλώ».

Ο Ρόμπερτ υπάκουσε. Ξεκλείδωσε την πόρτα του ατελιέ, άφησε τον Πιερ να μπει πρώτος και τον ακολούθησε, γιατί απαγορευόταν αυστηρά ν' αφήνει κάποιον μόνο του εκεί μέσα, όποιος κι αν ήταν.

Ο καινούριος πίνακας του Βέραγκουτ ήταν πάνω στο καβαλέτο στο κέντρο του χώρου, στραμμένος προς το φως, σ' ένα προσωρινό χρυσό κάδρο. Ο Πιερ πήγε και στάθηκε μπροστά του. Ο Ρόμπερτ έμεινε λίγο παραπίσω.

«Σ' αρέσει, Ρόμπερτ;»

«Φυσικά και μ' αρέσει. Θα έπρεπε να ήμουν τρελός για να μη μ' αρέσει!»

Ο Πιερ περιεργάστηκε τον πίνακα βλεφαρίζοντας.

«Πιστεύω», είπε σκεφτικά, «πως αν μου έδειχναν πολλούς πίνακες μαζεμένους, θα καταλάβαινα αμέσως αν υπήρχε ανάμεσά τους και κάποιος του μπαμπά. Γι' αυτό μ' αρέσουν, επειδή το νιώθω ότι τους έχει ζωγραφίσει ο μπαμπάς. Μα κατά βάθος δεν μου πολυαρέσουν».

«Μη λες ανοησίες!» τον επέπληξε σκανδαλισμένος ο Ρόμπερτ, μ' ένα βλέμμα όλο μομφή, αλλά ο μικρός συνέχισε να βλεφαρίζει, απτόητος, μπροστά στον πίνακα.

«Κοίτα», είπε, «πάνω, στο σπίτι, υπάρχουν μερικοί παλιοί πίνακες που μ' αρέσουν πολύ περισσότερο. Μια μέρα θέλω κι εγώ να έχω τέτοιους πίνακες. Που δείχνουν, για παράδειγμα, βουνά την ώρα που βασιλεύει ο ήλιος, κι όλα είναι κατακόκκινα και χρυσά, ή όμορφα παιδάκια και γυναίκες και λουλούδια. Δεν είναι πολύ πιο ωραία όλα αυτά από έναν γερο-ψαρά που δεν έχει καν πρόσωπο, κι από μια βαρετή μαύρη βάρκα;»

Κατά βάθος, ο Ρόμπερτ συμφωνούσε απόλυτα και χάριξε με την παρρησία του μικρού. Μα δεν το παραδέχτηκε.

«Είναι επειδή δεν τον καταλαβαίνεις», είπε κοφτά.
«Άντε, πάμε τώρα, πρέπει να κλειδώσω πάλι».

Τότε ακούστηκε ξαφνικά απ' την πλευρά του αρχοντικού ένας ήχος σαν μουγκρητό, και το χαλίκι να κριτσανίζει.

«Αυτοκίνητο!» αναφώνησε χαρωπά ο Πιερ κι έτρεξε έξω, όπου έκοψε δρόμο περνώντας απ' όλα τα απαγορευμένα σημεία, πατώντας τη χλόη και πηδώντας πάνω απ' τα παρτέρια με τα λουλούδια. Έφτασε ξέπνοος στο πλάτωμα με το χαλίκι μπροστά στο σπίτι την ίδια στιγμή που ο πατέρας του κι ένας άγνωστος κύριος έβγαιναν από τ' αμάξι.

«Γεια σου, Πιερ», του φώναξε ο μπαμπάς του και τον πήρε αγκαλιά. «Ήρθε ένας θείος που δεν θα τον θυμάσαι. Δώσ' του το χέρι σου και ρώτα τον από πού μας έρχεται».

Ο μικρός κοίταξε καλά καλά τον άγνωστο. Του έδωσε το χέρι κοιτάζοντας το ηλιοκαμένο πρόσωπο με τα φωτεινά, γελαστά γκριζα μάτια.

«Από πού μας έρχεσαι, θείε;» ρώτησε υπάκουα.

Ο άγνωστος τον σήκωσε στην αγκαλιά του.

«Απαπά, παραβάρυνες εσύ», είπε μ' ένα εύθυμο βογκητό και τον άφησε πάλι κάτω. «Από πού έρχομαι; Από τη Γένοβα, και πριν απ' αυτό από το Σουέζ, και πριν απ' αυτό από το Άντεν, και πριν απ' αυτό από...»

«Από τις Ινδίες, ξέρω, ξέρω! Και είσαι ο θείος Ότο Μπούρκχαρτ. Τι καλό μου έφερες; Μια τίγρη, ή μήπως καρύδες;»

«Η τίγρη δυστυχώς το 'σκασε, αλλά έχω να σου δώσω καρύδες, κι επίσης κοχύλια και κινέζικες ζωγραφίες».

Μπήκαν στο σπίτι, και ο Βέραγκουτ οδήγησε τον φίλο του στον πάνω όροφο. Καθώς ανέβαιναν, ακούμπησε

στοργικά το χέρι στον ώμο του αρκετά ψηλότερου Ότο. Πάνω, στον διάδρομο, τους υποδέχτηκε η οικοδέσποινα. Χαιρέτησε κι εκείνη, με συγκρατημένη αλλά ειλικρινή εγκαρδιότητα, τον καλεσμένο, που το πρόσχαρο, υγιές πρόσωπό του της θύμιζε παλαιότερες, χαρούμενες εποχές, οι οποίες είχαν παρέλθει ανεπιστρεπτί. Ο Μπούρκχαρτ κράτησε μια στιγμή το χέρι της στο δικό του κοιτάζοντάς την καταπρόσωπο.

«Δεν έχει περάσει ούτε μία ώρα από πάνω σας, κυρία Βέραγκουτ», αναφώνησε κολακευτικά. «Κρατιέστε πολύ καλύτερα απ' ό,τι ο Γιόχαν».

«Κι εσείς ίδιος κι απαράλλαχτος είστε», του απάντησε φιλικά.

«Αχ, μπορεί η πρόσοψη να παραμένει ακμαία», αποκρίθηκε εκείνος γελώντας, «αλλά με τα χρόνια έχω αναγκαστεί να κόψω τον χορό. Έτσι κι αλλιώς δεν είχε κάποιο όφελος, εργένης παραμένω».

«Ελπίζω αυτή τη φορά να ήρθατε στα μέρη μας σε αναζήτηση νύφης».

«Όχι, καλή μου κυρία, πάει πια αυτό το τρένο, το 'χω χάσει. Αφήστε που δεν θέλω να χαλάσω και τις επισκέψεις μου στην όμορφη Ευρώπη. Βλέπετε, στα μάτια των συγγενών μου έχω αρχίσει να γίνομαι σιγά σιγά ο θεός που θα κληρονομήσουν. Αν παντρευόμουν, δεν θα τολμούσα να ξαναπατήσω το πόδι μου στην πατρίδα».

Στο δωμάτιο της κυρίας Βέραγκουτ είχε σερβιριστεί καφές, τον οποίο ήπιαν μαζί με λικέρ, κουβεντιάζοντας επί μία ώρα - για το ταξίδι με το πλοίο, για τις φυτείες καυσσουλόδεντρων, για τις κινέζικες πορσελάνες. Στην αρχή ο ζωγράφος ήταν σιωπηλός και κάπως αμήχανος· είχε μήνες

να μπει σ' εκείνο το δωμάτιο. Μα όλα πήγαν καλά, και η παρουσία του Ότο έμοιαζε να έχει κάνει την ατμόσφαιρα στο σπίτι πιο ανάλαφρη, πιο χαρωπή, πιο παιδική.

«Νομίζω πως η σύζυγός μου θα ήθελε να ξεκουραστεί λίγο τώρα», είπε εντέλει ο ζωγράφος. «Ότο, πάμε να σου δείξω τα δωμάτιά σου».

Χαιρέτησαν και κατευθύνθηκαν προς τον ξενώνα. Ο Βέραγκουτ είχε ετοιμάσει δύο δωμάτια για τον φίλο του, μεριμνώντας αυτοπροσώπως για τη διαρρύθμισή τους: Είχε τοποθετήσει ο ίδιος τα έπιπλα και είχε προνοήσει για τα πάντα, από τους πίνακες στους τοίχους μέχρι τη συλλογή των βιβλίων στο ράφι. Πάνω απ' το κρεβάτι κρεμόταν μια παλιά ξεθωριασμένη φωτογραφία, μια χαριτωμένη, συγκινητική εικόνα από κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα τραβηγμένη τη δεκαετία του εβδομήντα. Ο επισκέπτης την παρατήρησε και πλησίασε για να τη δει καλύτερα.

«Θεέ και Κύριε», αναφώνησε έκπληκτος, «εμείς είμαστε αυτοί, όλη η παλιοπαρέα, και οι δεκάξι! Φίλε μου, με συγκινείς. Είκοσι χρόνια έχω να δω αυτή τη φωτογραφία».

Ο Βέραγκουτ χαμογέλασε.

«Ναι, το φαντάστηκα πως θα σ' άρεσε. Ελπίζω να βρεις όλα όσα χρειάζεσαι. Θ' αδειάσεις τις αποσκευές σου τώρα αμέσως;»

Ο Μπούρκχαρτ θρονιάστηκε σε μια πελώρια ναυτική κασέλα ενισχυμένη με χαλκό στις γωνίες και κοίταξε ικανοποιημένος γύρω του.

«Ωραία είστε εδώ. Κι εσύ πού μένεις; Εδώ δίπλα; Ή πάνω;»

Ο ζωγράφος έπαιζε αμήχανα με το χερούλι ενός δερμάτινου σάκου.

«Όχι», είπε δήθεν αδιάφορα. «Τώρα πια μένω πέρα, στο ατελιέ. Επέκτεινα το κτίσμα».

«Α, θέλω να μου το δείξεις οπωσδήποτε μετά. Δηλαδή... κοιμάσαι κιόλας εκεί;»

Ο Βέραγκουτ άφησε ήσυχο τον σάκο και γύρισε από την άλλη.

«Ναι, εκεί κοιμάμαι».

Ο φίλος του έμεινε αμίλητος, συλλογισμένος. Ύστερα άνοιξε τον σάκο κι έβγαλε μια μεγάλη αρμαθιά κλειδιά, που την κουδούνισε στο χέρι του.

«Λοιπόν, ώρα ν' ανοίξουμε καμιά βαλίτσα, ε; Αν θες, μπορείς να φέρεις και τον μικρό, θα το διασκεδάσει».

Ο Βέραγκουτ έφυγε αμέσως και ύστερα από λίγο επέστρεψε με τον Πιερ.

«Ωραίες βαλίτσες έχεις, θείε Ότο, τις είδα προηγουμένως. Κι έχουν κολλημένα πάνω τους ένα σωρό χαρτάκια. Διάβασα μερικά. Ένα γράφει Πενάνγκ. Τι πάει να πει Πενάνγκ;»

«Είναι μια πόλη στις Ανατολικές Ινδίες, όπου πηγαίνω καμιά φορά. Λοιπόν, άκου, αν θες, μπορείς ν' ανοίξεις τούτο δω».

Έδωσε στον μικρό ένα λεπτό κλειδί με πολλά δόντια και τον έβαλε ν' ανοίξει τις κλειδαριές ενός μπαούλου. Μόλις σήκωσαν το καπάκι, είδαν πάνω πάνω ένα φανταχτερό, πολύχρωμο χειροποίητο μαλαισιανό πανέρι γυρισμένο απ' την ανάποδη. Όταν το γύρισαν απ' την καλή, βρήκαν μέσα, τυλιγμένα σε χαρτιά και πανιά, τα πιο όμορφα, τα πιο εντυπωσιακά κοχύλια που θα μπορούσε ν' αγοράσει κανείς στα εξωτικά λιμάνια.

Μόλις ο Πιερ άκουσε ότι τα κοχύλια ήταν δώρο για εκείνον, έχασε τη μιλιά του απ' τη χαρά· ύστερα από τα

κοχύλια εμφανίστηκε ένας μεγάλος εβένινος ελέφαντας κι ένα κινέζικο παιχνίδι με παράξενες κινητές ξύλινες φιγούρες, και τέλος ένα ρολό με φανταχτερές, πολύχρωμες κινέζικες ζωγραφιές, γεμάτες θεούς, διαβόλους, βασιλιάδες, πολεμιστές και δράκους.

Κι όσο ο ζωγράφος βοηθούσε τον γιο του να θαυμάσει αυτά τα πράγματα, ο Μπούρκχαρτ άδειαζε τον δερμάτινο σάκο και τακτοποιούσε στο δωμάτιο παντόφλες, εσώρουχα, βούρτσες και τα τοιαύτα. Ύστερα πήγε να καθίσει πάλι κοντά τους.

«Λοιπόν», ανακοίνωσε αποφασιστικά, «φτάνει η δουλειά για σήμερα. Ωρα να διασκεδάσουμε. Μήπως να πηγαίναμε επιτέλους στο ατελιέ;»

Ο Πιερ κοίταξε ψηλά και, γι' άλλη μία φορά, όπως και προηγουμένως, όταν είχε φτάσει το αμάξι, περιεργάστηκε όλο απορία το συγκινημένο, ξανανιωμένο, πρόσχαρο πρόσωπο του πατέρα του.

«Μπαμπά, είσαι χαρούμενος», διαπίστωσε κάπως έκπληκτος.

«Πράγματι», αποκρίθηκε γνέφοντας ο Βέραγκουτ.

Ο φίλος του όμως ρώτησε: «Γιατί; Συνήθως δεν είναι έτσι χαρούμενος;».

Ο Πιερ κοίταζε αμήχανος μια τον έναν, μια τον άλλο.

«Δεν ξέρω», είπε δειλά. Αλλά μετά έβαλε τα γέλια και δήλωσε αποφασιστικά: «Όχι, τόσο κεφάλτο δεν σ' έχω ξαναδεί».

Πήρε το πανέρι με τα κοχύλια κι έφυγε. Ο Ότο Μπούρκχαρτ έπιασε τον φίλο του από το μπράτσο και βγήκε μαζί του έξω, όπου διέσχισαν το πάρκο κι έφτασαν στο ατελιέ.